

УДК 930.2:796.011(477)

Тимошенко Ю. О.

кандидат історичних наук, доцент, завідувач
кафедрою філософії, історії та соціології, Національний
університет фізичного виховання і спорту України
(Україна, Київ), Tymoshenko@mail.ru

СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО–СПОРТИВНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ 1920–1940–х РОКІВ

Теоретико–методологічну базу дослідження державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні 1920–1940–х років можуть становити теорії, системи, концепції, напрями, що розробляються в історичній та суміжних із нею науках. Вибір методів визначався необхідністю системного вивчення різних аспектів предмета наукового пошуку, що могли бути представлені в єдиному цілісному концептуальному підході.

Звертається увага на той факт, що постмодерні наукові дискурси залишають науковцю доволі багато свободи у виборі методології дослідження, ба більше – вони потрактовують його як методолога, який інколи сам творить власні пошукові принципи. Причини цього очевидні й пов'язані не стільки з кінцем часу абсолютних і відносних авторитетів, скільки з самою логікою розгортання будь–якої теорії, що спирається за певними обставинами на різні метатеоретичні допущення, передумови. Звичайно, вибір методів залежить від предмету й завдань наукової роботи, тобто вони реалізуються в процесі історичного пізнання. Зважаючи на принципи міждисциплінарності постмодерної науки автором були використані деякі філософські й історичні методи, що дозволили всебічно й багатогранно розкрити предмет вивчення. Зокрема, у процесі дослідження фізкультурно–спортивної сфери України були використані принципи історизму, науковості, об'єктивності у підході до висвітлення проблеми. З'ясувавши питання фізичної культури та спорту в УРСР в 20–40–ві роки автор звернувся до редукціоністського методу, використовував елементи деконструкції. Певного застосування набули і засаднонаукові методи аналізу та синтезу, а також – історичні методи: діахронний, історичної герменевтики, системного аналізу, проблемно–хронологічний та інші. Комплексний підхід та поєднання різних методів дозволили повніше реалізувати поставлені завдання.

Ключові слова: методологія, плюральність, історизм, деконструкція, герменевтика, міждисциплінарність.

У науковому дискурсі постмодерна доба характеризується усуненням викривлень радянських пріоритетів пошукової роботи. Радянський Союз – це певна епоха, що закінчилася (як мінімум політично) в своєму історичному розвитку. Тому цілком зрозумілим є дослідницький інтерес до неї, потреба переосмислити прожите, зробити висновки із трагічних помилок. Проблема полягає в тому, що широковживаний до останнього часу історичний наратив із фізичної культури був, м'яко кажучи, мало українським. Із об'єктивних причин у радянській науці мейнстримними були події, що відбувалися на російських теренах. Національні аспекти виступали головним чином у якості додаткового, але не завжди обов'язкового антуражу. Відтак, нині у спеціальній літературі відчувається брак фактичного матеріалу, що зображав би фізкультурне життя у підрадянській Україні. Наявні протиріччя у висвітленні взаємин держави і фізичної культури потребують фахового пояснення й інтерпретації.

Мета дослідження – з'ясувати можливість використання сучасної історичної методології при вивченні проблем фізичного виховання і спорту.

Об'єктом дослідження є фізична культура і спорт у Радянському Союзі, зокрема в УРСР, у 1940–ві роки.

Предметом – методологія історичного дослідження фізкультурно–спортивної сфери

Теоретико–методологічну базу дослідження державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні 1920–1940–х років становлять теорії, системи, концепції, напрями, що розробляються в історичній та суміжних із нею науках. Вибір методів визначався необхідністю системного вивчення різних аспектів

предмета наукового пошуку, що могли бути представлені в єдиному цілісному концептуальному підході.

Звертаємо увагу, що постмодерні наукові дискурси залишають науковцю доволі багато свободи у виборі методології дослідження, ба більше – вони потрактовують його як методолога, який інколи сам творить власні пошукові принципи. Причини цього очевидні й пов'язані не стільки з кінцем часу абсолютних і відносних авторитетів, скільки з самою логікою розгортання будь–якої теорії, що спирається за певними обставинами на різні метатеоретичні допущення, передумови. Звичайно, вибір методів залежить від предмету й завдань наукової роботи, тобто вони реалізуються в процесі історичного пізнання. Зважаючи на принципи міждисциплінарності постмодерної науки нами були використані деякі філософські й історичні методи, що дозволили всебічно й багатогранно розкрити предмет вивчення.

Висвітлюючи фізичну культуру в УРСР в 20–40–ві роки доцільно вдатися до *редукціоністського методу* (за К.Леві–Стросом), розкладаючи цей багатогранний і складний предмет на простіші явища інших рівнів. Зокрема, виділили для з'ясування в окремі рівні фізкультурну освіту, науку, спорт. Ті, в свою чергу, аналізовані в своїй самоті, вповні відтворювали стан фізичної культури досліджуваного періоду. Наприклад, невід'ємною складовою фізичної культури є спорт, що ми його виділили в окремий рівень студювання. Він є складним явищем, що структурується окремими видами. Аналізуючи, серед інших, футбол, ми з'ясували, що в різні десятиліття радянська влада по–різному ставилася до цього виду спорту, незважаючи на загалом постійну широку популярність його серед населення УРСР. Таке ставлення, свою чергою, зумовлювалося відносною плюральністю радянською системи в 20–ті роки, для яких був характерний пошук оптимальних шляхів розвитку нової культури, й, зокрема, фізичної. З'ясувавши ситуацію в різних видах спорту, ми дійшли висновку про повну залежність спорту в УРСР від політичної системи, коли внутрішні спонукальні чинники його розвитку відходили на задній перед зовнішніми – політичними. Це найповніше проявилось в появі такого мілітарного фізкультурного комплексу, як ГПО, що не мав внутрішньої потенції розвитку й стимулювався винятково ззовні.

В процесі творчого пошуку можуть бути використані *елементи деконструкції*. Власне це поняття досить складне і багаторівневе, вчені різних галузей, найперше – філософи та мистецтвознавці – вкладають неоднакові сенси в нього. На нашу думку, деконструкція (як і деструкція) передбачає певну руйнацію, зміну, що має посприяти пошукові прихованих (нових, інших) смислів. Зокрема, це стосується роботи з неопублікованими архівними джерелами, що вимагає відходу (руйнації) позірному сенсу того чи іншого тексту і з'ясування істинного знання, котре може бути за ним; не висловленого, але такого що розуміється з контексту. Наприклад, інформація про десятки, сотні тисяч фізкультурників у тому чи іншому місті (районі, області, республіці, країні), що мігрує з одного радянського джерела в інше, містить у

собі кілька “правд”. По–перше, подекуди наведена в них статистика насправді була вигаданою, оскільки місцеві фізкультурні керівники часто приписували неіснуючих людей, аби засвідчити свою роботу в розширенні масовості фізкультурного руху. По–друге, деякі цифри мають право на існування, зважаючи на кожний конкретний випадок, але часто вони відбивають одномоментне (таке, що існує тепер і тільки) явище: масова участь учнів шкіл, ФЗН, студентів і молодих робітників–комсомольців у профспілково–комсомольському (чи зірковому) пробігу. Дійсно, такі факти мали місце і їх ніхто не ставить під сумнів. Але далі йде прихований зміст, який ми відкриваємо, опираючись на інші джерела, і який свідчить, що переважна більшість учасників таких заходів насправді фізкультурною не займалися і були разово залучені до конкретного заходу. Тому й робити висновки про всезагальну “фізкультурність” радянської молоді на підставі таких фактів не випадає.

Водночас, сутність деконструкції в тому, що будь–яке явище, зокрема, і фізична культура, розуміються як текст. Цей “текст” складається з безлічі інших “текстів”, якими є спорт, наука про фізичну культуру, освіта тощо. Лише зрозумівши, “прочитавши” ці “тексти”, розкривши їх істинний, а не позірний зміст, зможемо зрозуміти “більший текст” яким є фізична культура в Україні. Наприклад, участь радянських спортсменів, зокрема й українських, у Іграх Олімпіади 1952 р. багатьма дослідниками трактується як таке, що змінило радянський спорт, сприяло виходу його на міжнародну арену. Натомість, сутність спорту змінюється одразу по війні, оскільки влада починає вкладати в нього інший сенс, ніж був раніше (про що детально йдеться у відповідному розділі) й тому, участь в Іграх Олімпіади варто розглядати не як причину, а як результат змін, що вже відбулися.

Означений темою період характеризувався певними змінами в політиці радянської влади щодо спорту в різні роки. Ці зміни узалежнювалися еволюцією самої тоталітарної системи в Радянському Союзі й УРСР, зокрема. Відтак, логічним було використання *діахронного методу*, що дозволив з’ясувати державну політику щодо фізичної культури та спорту в її динаміці. Вдалося показати, як вона поступово змінювалася, переходячи від контролю за дореволюційними товариствами, на початках історії радянської влади в Україні, й створенням паралельно до них пролетарських товариств, до заборони всіх не контрольованих владою об’єднань й усунення зі спортивної сфери старих фахівців, а далі – до нав’язування фізичній культурі власних смислів за для виконання не властивих їй функцій.

Водночас, даний метод дозволив виокремити історію розвитку тих чи інших видів спорту в підрадянській Україні, виділивши періоди піднесення в їх культивуванні (як от гандболу), згодом – певного занепаду, й піднесення вже в повоєнні роки. Відтак, з’ясувати процес становлення і розвитку спорту в підрадянській Україні, а також спортивної науки.

Дотичною до деконструкції, на нашу думку, є *історична герменевтика*, яка є доцільною в роботі з будь–яким текстом, що їх необхідно зрозуміти й інтерпретувати. При цьому зауважуємо, що таке

“розуміння” й “інтерпретація” протікають на фоні життєвих асоціацій дослідника, крізь призму власного досвіду. Відтак, слід пам’ятати, що будь–яка інтерпретація завжди відбувається з позицій сьогодення. Звідси висновуємо певний суб’єктивізм означеного наукового методу: вчений знаходить і обґрунтовує те, що шукає. Це стосується певних понять, термінів, явищ, сенс яких необхідно донести широкому загалу в тому розумінні, як його бачить автор. Наприклад, з’ясування детермінуючих чинників комплексу ГПО дає підстави сумніватися в його спортивній приналежності, оскільки кінцевою метою для нього є виховання воїна. Натомість, в основі спорту лежить змагальність й удосконалення власних тілесних якостей. Тому, комплекс ГПО і будь–який із видів спорту мають різні цілевказуючі принципи й кінцеву мету.

Поza цим, українська преса періоду, що вивчається створювалася для, насамперед, задоволення конкретних суспільних потреб вимагає герменевтичного тлумачення, аби за зовнішнім змістом з’ясувати внутрішній сенс, що його виконували засоби масової інформації. Зокрема, спортивна преса окрім інформативного завдання, виконала ще й ідеологічні, патріотичні, виховні, методичні функції. Публікація листів закордонних членів Червоного спортінтерну, до прикладу, мала показати не лише повсякденне життя фізкультурників, їх заняття в гуртках, але й засвідчити капіталістичні визиски пролетарів і, відповідно, переваги радянської політичної системи.

Метод історичної герменевтики, що ґрунтується на розумінні, виокремленні сутнісного з окремого факту, дозволяє трактувати тривале вживання назви “олімпіада” для змагань, що проводилися в Червоній армії, як певну автономність армії в перші роки радянської влади від цивільної адміністрації, де це слово піддається обструкції й вилучається з ужитку після 1922 р. Власне, будь–яке історичне (або ж більшість із них) дослідження, що ґрунтується на використанні історичних джерел, зокрема й наше, обов’язковим методологічним прийомом матиме історичну герменевтику.

Безпосередньо в процесі підготовки першого розділу використано *метод критичного аналізу* наявної літератури з питань фізичної культури, спорту, освіти в підрадянській Україні. Там–таки застосування *комплексного аналізу* дозволило з’ясувати особливості дослідження фізичної культури і спорту в інших науках. Зокрема, педагогічні праці переважно акцентують увагу на дидактичних питаннях фізичного виховання в освітніх закладах, його теоретико–методологічних засадах. Напрацювання в галузі науки з фізичного виховання та спорту зосереджені на організаційних питаннях тих чи інших видів спорту, на методиці тренувальної роботи тощо. Водночас, лише комплексний аналіз, враховуючи міжпредметні зв’язки, дозволяє всебічно розкрити предмет вивчення, опираючись на досвід, здобутий різними науками.

Поширеним методом історичних досліджень, що був використаний і нами, є *проблемно–хронологічний метод*. Він ґрунтується на дрібленні широких тем на вузкі, кожна з яких розглядається в хронологічній послідовності. Лише за такої умови можливе з’ясування

внутрішньої логіки, становлення й еволюції державної політики радянської влади щодо фізичної культури та спорту в Україні в 20–40-ві роки. У своїй роботі, розкриваючи аналізовану тему, ми пропонуємо виділити кілька її періодів розвитку:

– перший період: 1921 р. – кінець 1920-х років, коли йде пошук шляхів розвитку фізичної культури в нових політичних умовах. Для цього часу характерний акцент на масовості фізкультури, натомість, спортивна складова лежить на периферії інтересу влади. Закладаються основи фізкультурної освіти і науки;

– другий період: межа 20–30-х років, коли влада намагається підмінити зміст фізкультурної роботи, спрямувавши її на вирішення суто економічних питань. Поступово політизується фізкультурно-спортивна сфера, закладаються основи її милітаризації*;

– третій період: середина 30–40-х років, коли максимально “одержавлюється” фізична культура, а функції, що не є для неї головними (як-то ідеологічна, виховна, милітарна) такими стають. Активно розвиваються різні види спорту й, відповідно, постає спортивна наука й освіта;

– четвертий період: друга половина 40-х років, коли змінюється парадигма фізичної культури і спорту в СРСР й Україні, зокрема. Вони розглядаються як ще одна арена політичного протистояння з антагоністичними політичними системами, де перемога в змаганнях має засвідчити перевагу радянської політичної моделі. Тому вся спортивна робота починає орієнтуватися на досягнення максимального результату на будь-яких міжнародних стартах.

Водночас, проблемно-хронологічний метод передбачає розкриття предмету вивчення через виділення вузлових проблем. У нашій науковій розвідці – це особливості становлення спортивної складової в УРСР у різні роки; милітаризація фізичної культури; заходи радянської влади щодо її розвитку тощо. Використання вказаного методу дозволило максимально об’єктивно відтворити реальну картину фізкультурно-спортивного життя в УРСР аналізованого періоду, з її специфічними та загальними рисами.

Державна політика в галузі фізичної культури та спорту в УРСР у 20–40-ві роки мала багатоаспектний, комплексний характер. Це змусило нас удатися до *системного аналізу* предмету дослідження в усіх його внутрішніх і зовнішніх зв’язках і залежностях. Спрямований на інтеграцію всіх галузей знань, системний підхід постає тим міждисциплінарним філософсько-методологічним прийомом, який орієнтується на “розкриття цілісності об’єкта і механізмів, що її забезпечують, на виявлення різноманітних типів зв’язків складного об’єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину” [1, с. 559]. Йдеться, таким чином, про відтворення об’єктивної картини радянського державної політики, яка відображала б усі елементи і взаємозв’язки, що існували й наповнювали її в процесі функціонування: спорт, освіта, наука, рухова активність тощо. Виходячи

з цього, державна політика розглядалася нами як система, досліджуваними елементами якої постають сутність, “системний устрій”, структура, специфічні характеристики її функціонування і системної реалізації. Основний акцент робився на виявленні різноманіття зв’язків і відносин, які мають місце як усередині владних інституцій, що формують цю політику, так і у її взаємовідносинах із зовнішнім середовищем: стосунки по лінії держава–спорт, держава–фізична культура, держава–освіта, комсомол–спорт, профспілки–спорт тощо. Адже з позицій системного підходу діяльність органів радянської влади в Україні визначаються не тільки і не стільки підсумуванням якостей їх окремих елементів (партія, армія, профспілки), скільки якостями їх структури, особливими системоутворюючими, інтегративними зв’язками державної машини як надскладного об’єкта. Для розуміння останніх, а значить і особливостей функціонування і розвитку радянської державної системи в галузі фізичної культури та спорту, нами виявлено специфіку і форми передачі інформації від одних її підсистем до інших, способи впливу одних складових на інші, координацію нижчих складових державного управління з боку елементів його вищого рівня, вплив на ці елементи всіх інших підсистем.

Для досягнення поставленої мети і завдань у дослідженні були використані методологічні принципи наукового пізнання:

– принцип науковості, що застерігає від описовості, кон’юнктури й передбачає обов’язкову доказовість висновків та положень;

– принцип історизму, що дозволяє розглядати процеси дійсності в їх закономірному історичному розвитку, тісному зв’язку з конкретно-історичними умовами їхнього існування, недопущення модернізації минулого;

– принцип об’єктивності, що передбачає неупередженість, незалежність від світоглядних та суспільно-політичних орієнтацій.

Таким чином, радянська державна політика в галузі фізичної культури та спорту в Україні у 20–40-ві рр. принципово не вичерпується жодним вищенаведеним методологічним принципом дослідження, тому ніяких принципових перешкод щодо використання інших підходів її моделювання не існує. В сучасній гуманітаристиці переважаючою стає точка зору, згідно з якою будь-яка теорія суспільного феномену – в тому числі фізичної культури і спорту – повинна бути теорією співпраці. Прибічники різних концепцій (теорій, парадигм, дослідницьких програм, пізнавальних традицій і т.п.) вступають у комунікативні відносини, що сприяє отриманню об’єктивного знання про предмет дослідження. Саме тому автор і поєднав методологічні підходи різних наукових галузей, що дозволило цілісно й достовірно висвітлити заявлену тему.

Список використаних джерел

1. Блауберг И.В., Юдин Э.Г., Садовский В.Н. Системный подход // Новая философская энциклопедия. В 4-х т. – М.: Мысль, 2010. – Т.3. – 692 с.
2. Ибрагимов М.М. Онтология спорта и физического воспитания как феномен экзистенциалистской культуры // Теория і практика фізичного виховання. – Донецький національний університет, 2011. – № 3. – С. 56–71.
3. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
4. Баран В.К. Україна: новітня історія (1945–1991) / В.К.

* Звертаю увагу, що в роботі “Очерки отечественной историографии истории физической культуры и спорта” [М.: Советский спорт, 2010.] на ст. 371 Олександр Сунік зауважує, що періодизація радянської фізкультури, в якій виділявся окремий період 1920–1930 рр. некоректна. За ним, 1920-ті роки були особливими (з чим ми погоджуємося) й потребують окремого розгляду.

Баран. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАНУ, 2003. – 670 с.

References

1. Blauberg I.V., Yudin E.G., Sadovskiy V.N. Sistemnyy podkhod // Novaya filosofskaya entsiklopediya. V 4 t. – M.: Mysl', 2010. – T.3. – 692 s.
2. Ibragimov M.M. Ontologiya sporta i fizicheskogo vospitaniya kak fenomen ekzistentsialistskoy kul'tury // Teoriya i praktika fizicheskogo vikhovannya. – Donetsk'iy natsional'nyy universitet, 2011. – № 3. – S. 56–71.
3. Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk / Uporyadnyk V.P. Horbatenko; Za red. Y.S. Shemshuchenka, V.D. Babkina, V.P. Horbatenka. – 2 vydannya, dop. i pererob. – K.: Heneza, 2004. – 736 s.
4. Baran V.K. Ukrayina: novitny istoriya (1945–1991) / V.K. Baran. – L'viv: Instytut ukrayinoznavstva im. I.Krypyakevycha NANU, 2003. – 670 s.

Тимошенко Ю.О., Candidate of Historical Sciences, associate professor, head of Department of philosophy, history and sociology, National University of Physical Education and Sport of Ukraine (Ukraine, Kiev), Tymoshenko@mail.ru

The modern methodology of historical research of physical–sports sphere in Ukraine 1920–1940's

Theoretical–methodological basis of the research of public policy in the field of physical culture and sports in Ukraine 1920–1940's may be theories, systems, concepts, trends, developed in historical and allied sciences. The choice of methods were determined the need for system study of various aspects the subject of scientific inquiry, which might be presenting in holistic conceptual approach.

Attention is paid to the fact that postmodern scientific discourses lets scientist a lot of freedom in choosing research methodology, moreover – they determine it as a methodology, who sometimes create own search principles. The reasons are obvious and related rather than with the end time of absolute and relative authorities, than with the very logic of deploying any theory, based on specific circumstances in different metatheoretical approval conditions. Of course, the choice of methods depends on the subject and tasks of scientific work, which are realized in the process of historical cognition. Considering the principles the interdisciplinary postmodern science the author has used some philosophical and historical methods that allowed from different sides and multifaceted reveal the object of study. In particular, in the study of physical–sports sphere in Ukraine were used principles of historicism, scientific, objective in approach to illumination problems. In determining the question of physical culture and sports in the USSR in the 20–40-ies the author addressed to reductionist method, used elements of deconstruction. Particular application general scientific methods of analysis and synthesis, and – historical methods: diachronic, historical hermeneutics, systems analysis, problem–chronological and others. An integrated approach and combination different techniques allow fully implement the tasks.

Keywords: methodology, pluralist, historicism, deconstruction, hermeneutics, interdisciplinary.

Тимошенко Ю.А., кандидат исторических наук, доцент, заведующий кафедрой философии, истории и социологии, Национальный университет физического воспитания и спорта Украины (Украина, Киев), Tymoshenko@mail.ru

Современная методология исторического исследования физкультурно–спортивной сферы Украины 1920–1940-х годов

Теоретико–методологическую базу исследования государственной политики в сфере физической культуры и спорта в Украине 1920–1940-х лет могут составить теории, системы, концепции, направления, разрабатываемые в исторической и смежных с ней науках. Выбор методов определялся необходимостью системного изучения различных аспектов предмета научного поиска, которые могли быть представлены в едином целостном концептуальном подходе.

Обращается внимание на тот факт, что постмодернистские научные дискурсы оставляют ученому достаточно много свободы в выборе методологии исследования, более того – они трактуют его как методолога, который иногда сам творит собственные поисковые принципы. Причины этого очевидны и связаны не столько с концом времени абсолютных и относительных авторитетов, сколько с самой логикой развертывания любой теории, опирающейся по определенным обстоятельствам на различные метатеоретических допущения, предпосылки. Конечно, выбор методов зависит от предмета и задач научной работы, то есть они реализуются в процессе исторического познания. Учитывая принципы междисциплинарности постмодернистской науки автором были использованы некоторые философские и исторические методы, позволившие всесторонне и многогранно раскрыть предмет изучения. В частности, в процессе исследования физкультурно–спортивной сферы Украины были использованы принципы историзма, научности, объективности в подходе к освещению проблемы. Выясняя вопрос физической культуры и спорта в СССР в 20–40-е годы автор обратился к редукционистскому методу, использовал элементы деконструкции. Определенного применения получили и общенаучные методы анализа и синтеза, а также – исторические методы: диахронный, исторической герменевтики, системного анализа, проблемно–хронологический и другие. Комплексный подход и сочетание различных методов позволили полнее реализовать поставленные задачи.

Ключевые слова: методология, плюрализм, историзм, деконструкция, герменевтика, междисциплинарность.

* * *

УДК 930:353.8(477–25)(477–53)“1941/1944”

Главацкий М. В.
аспірант кафедри історії України,
Інститут історичної освіти Національного педагогічного
університету ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), maks_glavatskiy@ukr.net

СОЦІАЛЬНО–ПРАВОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ОКУПАЦІЙНОЇ ВЛАДИ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ОБЛАСТІ “КИЇВ” В 1941–1944 РР.: НОВІТНЯ ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Проаналізовано сучасний стан вивчення проблеми соціально–правової діяльності органів окупаційної влади на території генеральної області “Київ” (Київська та Полтавська області) в 1941–1944 рр.; виділено основні напрямки дослідження цього питання.

Ключові слова: Велика Вітчизняна війна, Київська область, Полтавська область, органи окупаційної влади, історіографія, періодизація, місцеве населення, дослідження, соціально–правова діяльність, Київська Міська управа.

В історіографії питання соціально–правової діяльності органів окупаційної влади на території генеральної області “Київ” в 1941–1944 рр. виділяють три важливі періоди: перший період історіографії охоплює воєнні роки та повоєнне десятиліття (1941–1950-і роки), другий період історіографії – радянський період (1960-і – 1980-ті роки), третій період – період незалежності України (1991–2014 рр.).

Аналіз видань перекоонує, що третій новітній період історіографії проблеми є найвагомішим за кількістю публікацій, що розкривають окремі питання соціально – правової діяльності органів окупаційної влади в цілому, а також генеральної області “Київ”. З початку 90-х рр. ХХ ст. українські науковці концептуально змінили підходи до вивчення історії Великої Вітчизняної війни та окупаційного періоду. У працях дослідників новітнього часу проблеми створення та функціонування німецької управлінської системи на теренах Рейхскомісаріату “Україна” (далі – РКУ) та правового становища місцевого населення стали як окремим предметом вивчення, так і складовою проблеми окупації. Водночас певна частина розробок по цьому періоду поєднувала окремим спектром історію, політологію, соціологію, економіку та інші науки, де проблеми діяльності органів окупаційної влади також частково вивчалися.

Посилення наукового імпульсу у вивченні цієї проблеми обумовлене суспільно–політичними процесами в Україні та тенденціями національно–демократичного відродження, що суттєво вплинуло на об'єктивність вивчення проблем окупації. Доступність до архівних джерел дозволила авторам наукових доробок не зангажовано, а об'єктивно, з позиції історичної правди, розкрити сторінки історичної минувшини та визначити перспективні напрями дослідження періоду Великої Вітчизняної війни.

Новим тематичним напрямком вивчення стало переосмислення вивчення різних складових окупаційного періоду, в тому числі і вивчення структури органів окупаційної влади в різних адміністративно–територіальних одиницях окупованої України, в тому числі Рейхскомісаріату “Україна”, а також генеральної області “Київ”.